

*І. М. Капаруліна,
к. е. н., доцент, докторант кафедри фінансів, обліку та аудиту,
Національний авіаційний університет*

СУТНІСТЬ ПОНЯТЬ "ЕКОНОМІКА" ТА "ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ": ЦІЛІСНЕ УЯВЛЕННЯ ПРО ПРИРОДУ ЕКОНОМІКИ

*I. Kaparulina,
PhD in Economics, Associate Professor, Doctoral Student, National Aviation University, Kiev, Ukraine*

THE ESSENCE OF THE CONCEPTS OF "ECONOMY" AND "ECONOMIC ACTIVITY":
A HOLISTIC VIEW OF THE NATURE OF THE ECONOMY

Робота присвячена формуванню цілісного уявлення про природу економічної діяльності. Методологічна база роботи сформована положеннями поле-об'єктного підходу. В роботі проведено аналіз трактування понять "економіка" й "економічна діяльність" та співвіднесення понять "економічна діяльність" й "господарська діяльність". На основі аналізу взаємозв'язку усіх сфер суспільного життя за принципом їх взаємодоповнюваності обґрунтовано зміст і виокремлено місце економіки в структурі суспільного життя. Результати дослідження реалізовані у вигляді концептів "економіка" та "економічна діяльність".

The paper is devoted to the formation of holistic view of the nature of economic activity. Provisions of field-object approach constitute methodological foundation of the paper. Analysis of interpretation of concepts of "economy" and "economic activity" is carried out. Content and role of the economy in the structure of social spheres on the basis of the analysis of the relationship in all spheres of social life because of their complementarities are justified. Results of the study are implemented as concepts of "economy" and "economic activity".

*Ключові слова: економічна діяльність, технологічна сфера суспільної діяльності, виробництво, споживчий продукт, суспільні потреби
Key word: economic activity, technological spheres of social activity, production, consumer product, social needs*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Природний процес розвитку економіки як науки та сфери суспільної діяльності відображається у розширенні та розвитку відповідного термінологічного апарату. Однак наявний у сучасній економічній науці плюралізм в інтерпретації термінів спричиняє суттєві ускладнення під час порівняння та узгодження різних теоретичних конструкцій та відповідно потребує критичного переосмислення. Зазначене відноситься не тільки до нових понять, але й до усталеного термінологічного апарату, зокрема до таких понять, як "економіка" та "економічна діяльність". Статус зазначених понять в економічній термінології актуалізує задачу обґрунтування чітких дефініцій, які б жорстко обмежували понятійну сферу та забезпечували б ізоляцію від буденних сенсів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

На підставі аналізу трактування в економічних інформаційних джерелах понять "економічна діяльність" та "економіка" [1—9], насамперед, необхідно зазначити такі ключові моменти:

1) у світовій економічній науці в авторських трактовках поняття "економіка" наявні значні розбіж-

ності, що відповідним чином позначається на розумінні поняття "економічна діяльність";

2) в економічній науці на пострадянському просторі існує практика вживання двох термінів "економіка" і "господарство" як певної сфери людської діяльності на відміну від зарубіжної практики існування лише поняття "економіка" ("economy").

Така ситуація породжує варіювання меж економіки як сфери суспільного життя та економічної діяльності як суспільного процесу, що відповідним чином позначається на визначенні складу економічних об'єктів.

Крім цього важливо відмітити переважне застосування такої практики обґрунтування сутності понять "економіка" і "економічна діяльність", як:

— порівняння наявних в економічній науці варіацій визначення зазначених понять на відповідність їх певним ознакам сучасної економічної дійсності [1, 3—6];

— звертання до відповідних законодавчих норм [2];

— порівняння зі спорідненими концептами: "комерційна діяльність", "підприємницька діяльність" [2];

— звертання до походження поняття [3].

Таблиця 1. Порівняння ключових аспектів визначення господарської діяльності

Законодавче джерело	Зміст діяльності	Джерело активності
Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність»	Суспільна діяльність з виробництва та обміну продукції	Індивід і організація
Податковий Кодекс України	Діяльність з метою регулярного отримання доходу	Індивіди
Господарський Кодекс України	Суспільна діяльність з виробництва продукції	Юридично зареєстровані організації і індивіди, що мають статус підприємців (ст. 55 Господарського Кодексу)

Зазначені методи не забезпечують формування цілісного уявлення про економіку та економічну діяльність, оскільки сутність будь-якого явища може бути розкрита лише через його взаємозв'язки з іншими явищами реальності, в сукупності з якими воно утворює певну цілісність.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Мета роботи — формування цілісного уявлення про природу економічної діяльності та обґрунтування сутності понять "економічна діяльність" і "економіка". Методологічна база роботи сформована положеннями поле-об'єктного підходу із використанням таких методологічних принципів, як принцип автономності, принцип повноти та принцип цілеспрямованості [10].

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Сучасний термін "економіка" походить від грецького слова "οικονομία", що означає правила ведення домашнього господарства. В інтерпретації К. Поланьї [3, с. 33] економіка — інституалізований процес, за допомогою якого забезпечується матеріальне існування. А. Смітом [5] уперше був явно відображений сучасний контекст вживання поняття "економіка" (але без формулювання відповідного терміну), при цьому головним предметом дослідження була організація праці в мануфактурі. Сутність економіки у вигляді визначення була чітко зазначена вже в праці А. Маршалла [4, с. 56]: індивідуальна і суспільна діяльність, пов'язана зі створенням і використанням матеріального добробуту. Класичним же трактуванням поняття економіка сьогодні вважається визначення А. Робінса [1, с. 18]: людська діяльність із задоволення потреб в умовах альтернативного використання обмежених ресурсів. У сучасних економічних працях економіка як сфера діяльності, як правило, розглядається в розрізі однієї, декількох чи усіх чотирьох функцій: виробництво, обмін, розподіл та споживання товарів і послуг:

1) економічна діяльність — це суспільна діяльність з виробництва, розподілу, обміну та споживання продукції [2, 7, 11]. Економічна діяльність — це "процес виробництва продукції (товарів і послуг), який здійснюється з використанням певних ресурсів: сировини, матеріалів, устаткування, робочої сили, технологічних процесів тощо. Економічна діяльність характеризується витратами на виробництво, процесом виробництва та випуском продукції" [7];

2) економічна діяльність — це форма участі індивіда у суспільному виробництві [12, с. 16; 13, с. 419]. Наприклад: економічна діяльність — форма свідомої та цілеспрямованої трудової діяльності людей, у процесі якої вони здебільшого вступають в активні зв'язки з природою та економічні зв'язки й відносини між собою для створення економічних благ у різних сферах суспільного відтворення (безпосередньому виробництві, обміні, розподілі, споживанні), а також формують свою особистість" [13, с. 419];

3) економічна діяльність — це і індивідуальна, і організована колективна діяльність у сфері виробництва товарів і послуг. "Економічна діяльність — це сукупність дій на різних рівнях господарювання, в результаті яких люди задовольняють свої потреби

шляхом виробництва й обміну благами й послугами" [14].

Можна зазначити, що існують розбіжності відносно як сутності економічної діяльності, так і форми реалізації цієї діяльності (індивідуальна, колективна чи сукупність обох форм). Загалом в історичній ретроспективі [15] відбувається розширення предмету економічної науки та його абстрактизації. Тому на сьогодні, окрім розглянутих розбіжностей щодо визначення економіки, існує тенденція розгляду економіки як узагальненої сфери людської діяльності.

Практика вживання в економічній науці на пост-радянському просторі понять "економіка" і "господарство" утворює проблему співвіднесення цих термінів і тих, що від них походять. Так, одні економісти ототожнюють економічну та господарську діяльність [16—17], інші — вважають їх спорідненими, але різними поняттями [2, 18]. Така термінологічна непорядкованість позначається на вітчизняному законодавстві. Оскільки у вітчизняній науці за законодавчі норми часто використовуються в якості орієнтиру розгляду термінологічного апарату, проаналізуємо вживання терміну "господарська діяльність" в українському законодавстві.

Можна виділити три основних визначення "господарська діяльність" в українському законодавстві:

— "господарська діяльність — будь-яка діяльність, у тому числі підприємницька, пов'язана з виробництвом і обміном матеріальних та нематеріальних благ, що виступають у формі товару" (Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність") [19];

— "господарська діяльність — діяльність особи, що пов'язана з виробництвом (виготовленням) та/або реалізацією товарів, виконання робіт, наданням послуг, спрямована на отримання доходу і проводиться такою особою самостійно та/або через свої відокремлені підрозділи, а також через будь-яку іншу особу, що діє на користь першої особи, зокрема за договорами комісії, дорученням та агентськими договорами" (Податковий кодекс України) [20];

— господарська діяльність — це "діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність" (Господарський Кодекс України) [21].

Аналіз практики вживання терміну "господарська діяльність" у вітчизняній нормативно-правовій сфері (табл. 1) довів: зміст господарської діяльності за одними джерелами близький до змісту економічної діяльності (пп. 1, 3), за іншими — пов'язаний із самозабезпеченням людини (п. 2).

Крім зазначених протиріч варто відмітити, що у сучасних реаліях спосіб здійснення будь-якої діяльності для задоволення сторонніх потреб є юридичною підставою для прирівнювання такої діяльності до економічної (Національний класифікатор України [7], Загальноросійський класифікатор видів економічної діяльності [8], Європейська стандартна класифікація видів економічної діяльності [9]).

Неоднозначність в економічному термінологічному апараті, що пов'язана із застосуванням понять "економічна діяльність" та "господарська діяль-

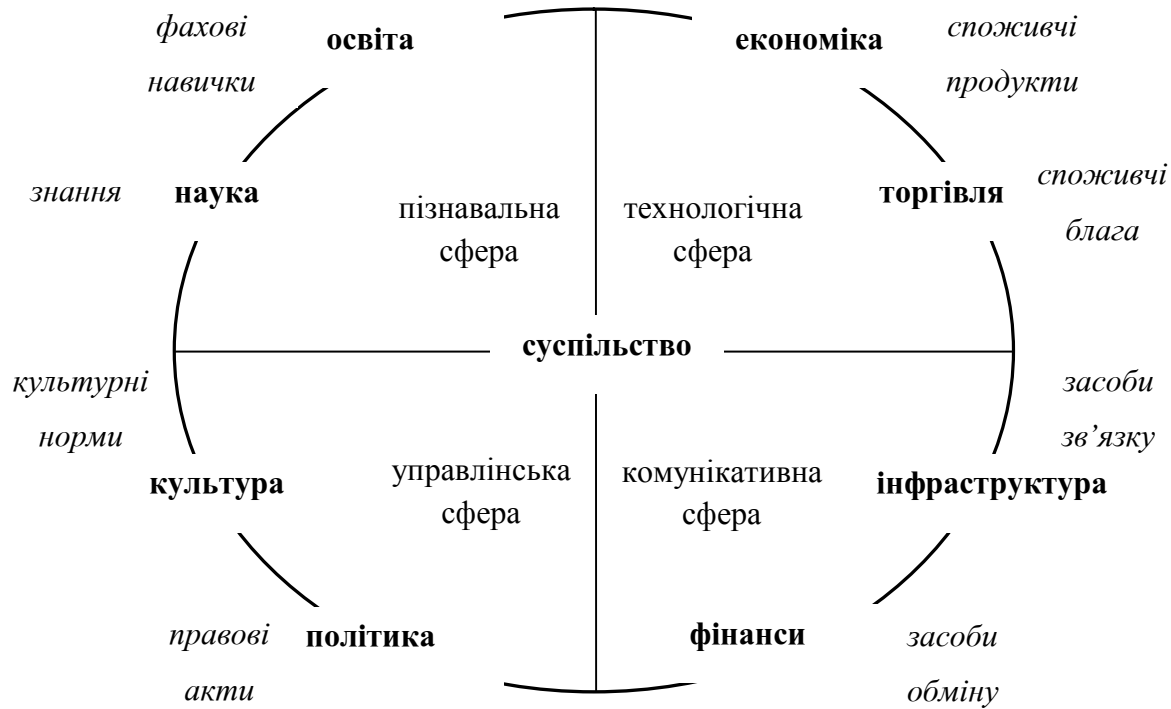

Рис. 1. Економіка у складі суспільних сфер життя

ність", та варіативність у трактуванні поняття "економічна діяльність" має наступні наслідки:

- плутанина у вживанні економічної термінології (наприклад, "суб'єкт господарської діяльності, який провадить господарську діяльність у декількох видах економічної діяльності..." [22, ст. 8, п. 5], вживання як синонімів термінів "економічний суб'єкт" і "суб'єкт господарювання" за умови, що існує "економічний аналіз господарської діяльності", одночасне існування в науці "економічного потенціалу господарського комплексу" і "господарського потенціалу економічної системи" тощо);

- невідповідність змісту економіки та характеристики структури економіки, коли аналіз структури національної економіки здійснюється в розрізі визначення складу і співвідношення секторів економіки з ігноруванням домогосподарств [23, с. 2—3];

- зведення усіх видів суспільної діяльності до економічної/господарської: культурна діяльність (театр), фінансова діяльність (банк), освітня діяльність (університет), політична діяльність (громадська організація) і т.д. розглядаються як економічні види діяльності [7—9]. Натомість наявність, наприклад, організаційної культури, менеджменту та наукових досліджень на заводі не дає підстави вважати його культурним, управлінським чи науковим об'єктом.

Наведені зауваження свідчать, що у сучасній економічній науці спостерігається неврахування першочерговості (призначення об'єкта) і другорядності різних видів діяльності, що здійснює об'єкт, що розповсюджується на економічну практику. Такий підхід приводить до нівелювання інших сфер суспільної діяльності, окрім економічної.

Отже, при обґрунтуванні понять "економіка" і "економічна діяльність" варто враховувати два аспекти:

- згідно з тлумачним значенням поняття "господарство" у слов'янських мовах і поняття "економіка" у романських мовах їх варто вживати як синоніми. Однак якщо враховувати наявну на практиці специфіку вживання поняття "господарська діяльність", що полягає в акцентуванні уваги на виконанні будь-

якої діяльності для стороннього призначення з метою отримання прибутку, та на побутовому рівні — використання майна для виконання будь-якої роботи з метою самозабезпечення — виникає підґрунтя для існування двох різних понять — "економічна діяльність" та "господарська діяльність";

- розвиток економіки як сфери суспільної діяльності пов'язаний з появою та розвитком мануфактур, що розпочався у 16—17 ст. Тому потрібно розрізняти два процеси: розвиток суспільства в цілому та розвиток економіки, що є лише частиною суспільного процесу [24—25];

- поняття "економіка" і "економічна діяльність" співвідносяться поміж собою як явище та процес (статика й динаміка);

- чітке окреслення контексту вживання терміну "економіка" може бути здійснено лише через визначення її місця серед інших сфер суспільної діяльності.

Хоча поняття "сфера суспільного життя" є ustalеним у філософії та соціології, питання виділення сфер суспільного життя також залишається дискусійним. Найбільш поширеною точкою зору можна вважати розподіл суспільного життя на матеріальне, соціальне, політичне та духовне [26, с. 8—20; 27, с. 106]. Однак поняття "духовна сфера" та "матеріальна сфера" є парними категоріями й охоплюють за змістом усі види суспільної діяльності, що існують. Відповідно виділення соціальної і політичної сфер за таких умов є логічно необґрунтованим.

Ми вважаємо, що аргументоване виділення згаданих сфер можливе лише шляхом побудови цілісного погляду на структуру суспільства, в основі якого мають лежати наступні твердження:

- суспільна діяльність — це холистична єдність різних сфер, що означає їх повну взаємодоповнюваність і рівноцінність (на відміну від рушійного чинника — матеріальної сфери (за К. Марксом) чи духовної сфери (за П. Сорокінім і т.д.);

- кожна сфера суспільної діяльності — це відносно відокремлена та самостійна область суспільних дій, спрямована на задоволення певної потреби людей.

У відповідності до наведених вимог сучасне світове суспільство можна уявити як інтегроване органічне ціле, що складається з чотирьох сфер: технологічної, комунікативної, управлінської та пізнавальної (рис. 1).

Технологічна сфера — сфера суспільного життя, що спрямована на задоволення матеріальних потреб суспільства шляхом перетворення природних ресурсів у споживче благо. Включає дві галузі:

— економіка — галузь технологічної сфери, призначена для трансформації природних ресурсів у споживчий продукт (продукт — споживчий продукт);

— торгівля — галузь технологічної сфери, призначена для трансформації споживчого продукту у споживчу цінність (продукт — споживче благо).

Комунікативна сфера — сфера суспільного життя, що спрямована на взаємодію та інтеграцію різних сфер людської діяльності з метою самозабезпечення. Складається з двох галузей:

— інфраструктура — галузь комунікативної сфери, пов'язана із забезпечення взаємодії (продукт — засоби зв'язку);

— фінанси — галузь комунікативної сфери, пов'язана з формуванням універсального споживчого фонду на основі балансу доходів і витрат (продукт — засоби обміну — загальний еквівалент).

Управлінська сфера — сфера суспільного життя, що спрямована на упорядкування та координацію діяльності людей. Включає дві галузі:

— політика — галузь управлінської сфери, що здійснює розробку та прийняття управлінських рішень, які у вигляді правових актів (продукт — управлінські рішення) упорядковують суспільне життя (визначення місця кожного індивіда та організації як набору прав і відповідальності);

— культура — галузь управлінської сфери, що здійснює прищеплення та передачу у часі суспільних норм, що координують поведінку людей (продукт — моральні норми та цінності).

Пізнавальна сфера — сфера суспільного життя, що спрямована на формування узагальнених орієнтирів функціонування та розвитку суспільства та визначення способів їх реалізації. Складається з двох галузей:

— наука — галузь пізнавальної сфери пов'язана з формуванням загального абстрактного уявлення людини про світ і своє місце у ньому як загального цільового орієнтиру (продукт — знання);

— освіта — галузь пізнавальної сфери, пов'язана з формуванням конкретних навичок для здійснення різноманітної людської діяльності (продукт — фахові навички).

Усі мікроорганізації (заводи, банки, університети, страхові компанії і т.д.) беруть участь у створенні суспільного продукту для задоволення суспільних потреб, але при цьому виконуючи різну роль.

Таким чином, визначення змісту та ролі економіки серед інших суспільних сфер дозволяє обґрунтувати сутність понять "економіка" і "економічна діяльність":

— економіка — сукупність взаємопов'язаних об'єктів реальності, призначених для трансформації природних ресурсів у споживчий продукт;

— економічна діяльність — це діяльність, пов'язана з виробництвом споживчих продуктів для задоволення суспільних потреб.

ВИСНОВКИ

У межах задачі критичного переосмислення термінологічного апарату економічної науки виступає нагальною потреба в обґрунтуванні сутності понять "економіка" та "економічна діяльність". Наявна варіативність тлумачення зазначених понять та розбі-

жності поглядів економістів на співвідношення понять "економічна діяльність" та "господарська діяльність" утворюють плутанину не лише у вживанні зазначеної термінології, але й у формулюванні похідної від них термінології, виникає розрив між практикою та теорією. Методи, що застосовуються при обґрунтуванні відповідних концептів, не дозволяють визначити сутність явища, що досліджується, оскільки не охоплюють усі взаємозв'язки економіки з іншими сферами суспільного життя, в сукупності з якими утворюється певна цілісність — суспільство. Аналіз взаємозв'язку усіх сфер суспільного життя за принципом їх взаємодоповнюваності дозволив виокремити зміст і місце економіки як суспільної сфери, що стало підставою для обґрунтування нами дефініції "економіка" та "економічна діяльність". Результати цього дослідження утворюють передумови для обґрунтування меж економіки як науки та різновиду сфери життя, що передбачає обґрунтування таких дефініцій, як "економічний об'єкт", "картина економічної реальності" тощо, визначення різновидів економічних об'єктів та їхніх взаємозв'язків поміж собою та з іншими об'єктами реальності.

Література:

1. Роббинс Л. Предмет экономической науки [Текст] / Л. Роббинс // Thesis. — 1993. — Вып.1 — С.10—23
2. Валиева Э. И. Соотношение понятий предпринимательская деятельность и экономической деятельности [Текст] / Э.И. Валиева, У.Ф. Ибрагимов / Молодой ученый. — 2013. — №6. — С. 285—287.
3. Поланьи К. Аристотель открывает экономику [Текст] / К. Поланьи // Истоки: Экономика в контексте истории и культуры / Под ред. Я.И. Кузьмина. — М.: Издат. дом ГУ ВШЭ, 2004. — С. 9—51.
4. Маршалл А. Принципы политической экономии. Т.1. [Текст] / А. Маршалл. — М.: Прогресс, 1983. — 416 с.
5. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. — М.: Эксмо, 2007. — 960 с.
6. Backhouse R.E. Defining Economics: The Long Road to Acceptance of the Robbins Definition [Text] / R.E. Backhouse, S.G. Medema // *Economica*. — 2009. — Vol.76. — Issue Supplement 1., pp. 805—820.
7. Наказ Державного комітету статистики України "Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2005" [Текст] // Українська інвестиційна газета. — 2006. — №30. — С. 16.
8. Общероссийский классификатор видов экономической деятельности [Электронный ресурс] // Ваш код ОКВЭД. — Режим доступа: <http://xn----7sbajkuandce5bb0ajav6a5p.xn--plai/>
9. International Standard Industrial Classification of All Economic Activities (ISIC) [Text] // Statistical Paper. — Series M. — N.4. — Rev. 4. — New York, 2008. — 292 p.
10. Капаруліна І.М. Теорія еволюції економіки: "поле-об'єктний" підхід [Текст] / І.М. Капаруліна / Менеджмент, маркетинг та інтелектуальний капітал в глобальному економічному просторі: кол. моногр. / Під ред. П.Г. Перерви, О.І. Савченко, В.А. Товажнянського. — Х.: Віровець А.П. "Апостроф", 2012. — С. 42—57.
11. Предпринимательское право: учебник / Под ред. Е.П. Губина, П.Г. Лахно. — М.: Юристъ, 2008. — 416 с.
12. Предпринимательское (хозяйственное) право: учебник. В 2 т. Т. 1 [Текст] / Отв. ред. О.М. Олейник. — М.: Юристъ, 1999. — 727 с.
13. Економічна енциклопедія. Т1 [Текст]. — К.: Академія, 2000. — 864 с.
14. Экономический словарь [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://abc.informbureau.com/html/yeiiiixaneass_aassoaeuiinou.html

15. Щеголевский В.А. Предмет и метод экономической науки в ретроспективе [Текст] / Валенти Александрович Щеголевский. Дис. ... канд. экон. наук: 08.00.02, Москва, 1998. — 123 с.

16. Липов В.В. Развитие экономической теории как эволюция понимания ценностной составляющей хозяйственной деятельности человека / От Сциллы к Харибде. Актуальный опыт России. Т. 2 [Текст] / В.В. Липов. — М. — Волгоград: Изд-во Волгоградского ГУ, 2002. — С. 113—126.

17. Ясин Е.Г. Хозяйственные системы и радикальная реформа [Текст] / Е.Г. Ясин. — М.: Экономика, 1989. — 318 с.

18. Булгаков С.Н. Сочинения. В 2 т. Т. 1. Философия хозяйства. Трагедия философии [Текст] / С.Н. Булгаков. — М.: Наука, 1993. — 603 с.

19. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-ХІІ [Текст] // Відомості Верховної Ради Української РСР. — 1991. — № 29. — Ст. 377.

20. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [Текст] // Відомості Верховної Ради України. — 2011. — № 13—17. — Ст. 112.

21. Господарський Кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV [Текст] // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 18-22. — Ст. 144.

22. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне спеціальне страхування" від 2.12.2010 № 2755-VI: Закон України [Текст] // Відомості Верховної Ради України. — 2011. — № 2—3. — Ст. 11.

23. Griffiths A. Applied economics. 12th ed / A. Griffiths, S. Wall. — Harlow: Prentice Hall, 2011. — 728 p.

24. Kaparulina I. Holistic picture of socio-economic development: endogenous and exogenous nature of cycling [Text] / I. Kaparulina // Research of Applied Economic. — 2013. — No 3. — Vol. 5. — P. 17—36.

25. Kaparulina I. Evolution of an enterprise: historical analysis of the behavior pattern [Text] // Global Business and Economic Research Journal. In press

26. Материалистическая диалектика: в 5 т. Т.4. Диалектика общественного развития [Текст] / Под ред. Ф.В. Константинова, В.Г. Марахова. — М.: Мысль, 1984. — 320 с.

27. Здравомыслов А.Г. Потребности. Интересы. Ценности [Текст] / А.Г. Здравомыслов. — М.: Политиздат, 1986. — 223 с.

References:

1. Robbins, L. (1993), "The subject of economic science", Thesis, Vol.1, pp.10—23.

2. Valieva, E.I. and Ibragimov, U.F. (2013), "Relations between the concepts entrepreneurship and economic activity", Molodoj uchenyj, №6, pp. 285—287.

3. Polan'i, K. (2004), "Aristotle opens economy", Istoki: jekonomika v kontekste istorii i kul'tury [Origins: The Economy in the context of history and culture], GU VSHE, Moscow, Russia.

4. Marshall, A. (1983), Printsypy politicheskoy ekonomii [Principles of Political Economy], Progress, Moscow, Russia.

5. Smith, A. (2007), Issledovanie o prirode i prichinah bogatstva narodov [An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations], Eksmo, Moscow, Russia.

6. Backhouse, R.E. and Medema, S.G. (2009), "Defining Economics: The Long Road to Acceptance of the Robbins Definition", Economica, vol. 76, Issue Supplement s1, pp. 805—820.

7. State Committee of Statistics of Ukraine (2006), National Classification of Ukraine "Classification of

Economic Activities DK 009:2005", Ukrains'ka investytsijna hazeta, №30, pp.16.

8. National Classification of Economic Activities (2013), "Your OKVED code", available at: <http://xn---7sbajkuandce5bb0ajav6a5p.xn--plai/> (Accessed 13 October 2013)

9. International Standard Industrial Classification of All Economic Activities (2008). Statistical Paper, Series M, N. 4, Rev. 4, New York.

10. Kaparulina, I.M. (2012), "The theory of the evolution of the economy: "field-object" approach", Menedzhment, marketynh ta intelektual'nyj kapital v hlobal'nomu ekonomichnomu prostori [Management, marketing and intellectual capital in the global economic environment], "Apostrof", Kharkiv, Ukraine.

11. Gubin, E.P. Lahno, P.G. (2008), Predprinimatel'skoe pravo [Business Law], Jurist, Moscow, Russia.

12. Olejnik, O.M. (1999), Predprinimatel'skoe (hozjajstvennoe) pravo [Entrepreneur (Business) Law], vol. 1, Jurist, Moscow, Russia.

13. Akademiia (2000), Ekonomichna entsyklopediia [Economic Encyclopedia], vol.1, Akademiia, Kiev, Ukraine.

14. Informbureau (2013) "Dictionary of Economics", Jekonomicheskij slovar', [online], available at: http://abc.informbureau.com/html/yeiiiixaneass_aassoaeuiinou.html (Accessed 17 October 2013).

15. Schegolevskij, V.A. (1998), "Subject and method of economic science in retrospect", Ph.D. Thesis, History of Economic Thought, Moscow, Russia

16. Lipov, V.V. (2002), Development of economic theory as the evolution of understanding the value component of human activities, Ot Scilly k Haribde. Aktual'nyj opyt Rossii [Scylla to Charybdis from. Actual experience of Russia], vol.2, Publishing House of the Volgograd State, Moscow-Volgograd, Russia.

17. Jasin, E.G. (1989), Hozjajstvennye sistemy i radikal'naja reforma [Economic systems and radical reform], Jekonomika, Moscow, Russia.

18. Bulgakov, S.N. (1993), Filosofija hozjajstva. Tragedija filosofii [Philosophy economy. Tragedy philosophy], Nauka, Moscow, Russia.

19. The Verkhovna Rada of URSR (1991), The Law of Ukraine "On the foreign trade law of Ukraine", Bulletin of the Supreme Soviet of the Ukrainian RSR, vol. 29, p. 377.

20. The Verkhovna Rada of Ukraine (2011), The Law of Ukraine "Tax Code of Ukraine", Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, vol.13—17, p. 112.

21. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), The Law of Ukraine "The Commercial Code of Ukraine", Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, vol.18—22, p.144.

22. The Verkhovna Rada of Ukraine (2011), The Law of Ukraine "On the collection and accounting of a single fee for obligatory state insurance special", Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, vol. 2—3, p.11.

23. Griffiths, A. and Wall, S. (2011), Applied economics, 12th ed., Harlow, Prentice Hall.

24. Kaparulina, I. (2013), "Holistic picture of socio-economic development: endogenous and exogenous nature of cycling", Research of Applied Economic, No 3, Vol.5, pp. 17—36.

25. Kaparulina, I. "Evolution of an enterprise: historical analysis of the behavior pattern", Global Business and Economic Research Journal, in press.

26. Konstantinov, F.V. and Marahov, V.G. (1984), Materialisticheskaja dialektika [Materialist dialectics], vol. 4. Dialektika obschestvennogo razvitija, Mysl', Moscow, Russia.

27. Zdravomyslov, A.G. (1986), Potrebnosti. Interezy. Cennosti. [Needs. Interests. Values], Politizdat, Moscow, Russia.

Стаття надійшла до редакції 12.12.2013 р.